

Godine 1998. u poljski školski sustav uveden je predmet „Odgoj za obiteljski život“ sličan profilu tzv. vrijednosno utemeljenog, pro-apstinencijskog spolnog odgoja kakav je bio zastupljen i u programu udruge GROZD. Međutim, i tamo se putem lijevih medija i raznoraznih udruga odašilje poruka da to nije adekvatan spolni odgoj prilagođen današnjem vremenu, što može imati katastrofalne posljedice za mladež i čitavo društvo. Često se čuju ideje da se uvede švedski ili skandinavski model spolnog odgoja (seksualne edukacije), kakav i hrvatski autori Kurikuluma zdravstvenog odgoja smatraju najboljim. Međutim, poljski stručnjaci odbijaju takav prijedlog uz statističko obrazloženje koje se može primjeniti i na trenutačnu situaciju reproduktivnog zdravlja i u Hrvatskoj. U usporedbi sa zapadnoeuropskim zemljama, Poljska ima:

- najmanji broj tinejdžerskih trudnoća na 1.000 djevojaka*
- najmanji broj tinejdžerskih abortusa na 1.000 djevojaka*
- najmanji ukupni broj abortusa na 1.000 stanovnika*
- najmanji stopu zaraze AIDS-om na 100.000 stanovnika*

Dr. Dorota Kornas-Biela, psihologica zaposlena na Institutu za pedagogiju Katoličkog sveučilišta „Ivan Pavao II.“ u Lublinu, analizira više mogućih posljedica i učinaka uvođenja „tehnicističkog“ ili švedskog modela spolnog odgoja (seksualne edukacije) kakav je zastupljen u 4. modulu našeg Kurikuluma zdravstvenog odgoja..

UČINCI SPOLNOG ODGOJA

Masovni mediji sve češće naglašavaju nužnost seksualnog osvještavanja mladeži, ukazujući na pomanjkanje seksološkog znanja kao uzroka određenih pojava poput preranog roditeljstva, širenja spolno prenosivih bolesti (među njima i AIDS), pomanjkanje seksualnog užitka u kasnijem bračnom životu. Pritom iznose argument da eventualne negativne posljedice seksualne slobode proizlaze isključivo iz nedostatka informacija o spolnom području. No stvari stoje drugačije...

Pokušaji uvođenja spolnog odgoja u Poljsku javljaju se kao ostvarivanje zahtjeva koje su predložili UN, posebno UNDP (*United Nations Developmental Program*), Svjetska banka, WHO, pokret Zelenih, Zaklade Ford i Rockefeller, Društvo za razvoj obitelji, koje je poljska podružnica Međunarodne federacije planiranog roditeljstva (*International Planned Parenthood Federation*). Ovi su zahtjevi naišli na presliku u zaključcima tzv. Platforme za djelovanje – radi se o završnim dokumentima Svjetske konferencije o

stanovništvu u Kairu (1994.) i Svjetske konferencije o ženama u Pekingu (1995.). U Poljskoj je 20. siječnja 2009. bio potpisan **Sporazum u svrhu širenja spolnog odgoja (seksualne edukacije) djece i mladeži u poljskim školama**. Kao strane Sporazuma prisutni su među ostalima Savez za žene i planiranje obitelji, Zaklada za promidžbu seksualnog zdravlja, Gender studies University of Warsaw (rodni studiji sveučilišta u Varšavi), Grupa seksualnih odgojitelja „Ponton“, Poljsko seksološko društvo, Društvo za razvoj obitelji, Savez poljskih učitelja. Osim toga inicijativu su potpisali i neki pojedinci među kojima: dr. Andrzej Depko, prof. Zbigniew Izdebski, prof. Stanisław Obirek, dr. Grzegorz Południewski, prof. Zbigniew Lew Starowicz, prof. Magdalena Środa.

Strane Sporazuma izjavljuju da će zagovarati nužnost izrade i uvođenja sustavnih rješenja kako bi se osigurao opći i obavezni, te dobi prilagođen pristup znanju s područja ljudske seksualnosti utemeljen na međunarodnim standardima ljudskih prava koje su izradili UN, WHO i Konvencija o pravima djece (čl. 2), te da će uložiti napore da pridobiju parlamentarnu većinu za rješenja izrađena od strane Sporazuma za dostupnost spolnog odgoja (čl. 7).

Gore navedeni zahtjevi praktično su ostvarenje triju ciljeva svjetske politike kojih su žrtve djeca i mladi. Radi se o laicizaciji svijeta, te o održavanju političke i ekonomske dominacije nad svijetom, kao i o ostvarivanju materijalnog profita iskorištavanjem ljudske seksualnosti.

Svijet bez Boga

Prvi cilj – **laicizacija (posvjetovljenje) svijeta** – ide u smjeru da se ljudima nametne horizontalna vizija života bez prizivanja na Boga, dakle, života koji ne bi bio „zarobljen“ nikakvim sponama tradicionalnog morala. Radi se o tome da se ljudima oduzme religijska perspektiva cilja i smisla života te duhovne i moralne dimenzije ljudske plodnosti. Ovaj svojevrsan kulturni rat mora dovesti do toga da čovjek na mjesto Boga stavi druge vrednote, npr. novac, seks, društveni položaj, užitak.

Prikazivanje sadržaja povezanih s ljudskom spolnošću na način koji se ne slaže s pristupom koji na istom području imaju tri najveće svjetske religije (kršćanstvo, islam i ortodokсни judaizam) pridonosi odjeljivanju mladih ljudi od Boga te tako postaje skrivenom borbom za duše i umove mladih naraštaja. Čovjek lišen odnosa prema Bogu i viših vrijednosti brzo biva zarobljen, bira sebi idole među nestalnim ovozemaljskim vrednotama i tako podliježe pritisku seksa. Osoba, koja u zadobivanju raznolikih iskustava i seksualne naslade vidi jedan od najvažnijih ciljeva svojeg života, biva podložna propagandi i promidžbama te se njome lako manipulira.

Postmodernu viziju čovjeka i svijeta promoviranu u programima spolnog odgoja karakterizira agnosticizam i iracionalizam, spoznajni i moralni relativizam, a sve je

to proizvod odbacivanja činjenice postojanja apsolutnih normi, temeljnih vrednota i naravnih zakona.

Pomanjkanje stalnih i nepromjenjivih kriterija glede onoga što je dobro, a što je zlo vodi u situacionizam i krajnji etički individualizam. Svaki čovjek u području spolnosti može učiniti sve što poželi jer on sam određuje što je za njega trenutno dobro.

Područje spolnosti čovjeka i njegovih spolnih odnosa ne podliježe moralnoj procjeni, ona se nalazi izvan morala jer ništa nije „zaista“ moralno osim onoga što određena osoba u određenoj situaciji priznaje za moralno. U spolnom odgoju ide se, dakle, za oblikovanjem pozitivnih stavova prema svim oblicima seksualne aktivnosti i otvorenosti prema svim vrstama odnosa, guši se osjećaj nelagode, stida i moralne krivnje, te se također razbija unutarnji otpor prema seksualnim perverzijama putem pozivanja na „kreativno seksualno ponašanje“.

Gledište da su moralne ocjene isključivo odraz pojedinačnih, subjektivnih uvjerenja dovodi do odbacivanja vladajućeg sustava normi i vrijednosti. Mladima biva nametnuto odbacivanje moralnih vrednota što ih posjeduju odrasli, te kršenje tradicionalne moralnosti kao „potrošene“ i „zastarjele“. Uvjerenje u subjektivizam moralnih ocjena seksualnih aktivnosti i njihovo individualističko značenje vodi k prihvaćanju gledišta prema kojem bi svaka stalna moralna norma i nepromjenjiva moralna ocjena bila atentat na ljudsku slobodu i neprihvatljivo ograničenje. Pod geslom pluralizma učenicima se predstavljaju prijedlozi seksualnih aktivnosti raznolike orijentacije kao jednako važne s obzirom na zdravlje, psihi i moral, sa ciljem da oni sami osobno izabiru. Međutim, pod geslom tolerancije mladež se odgaja da bude suzdržana od moralnih ocjena te da prihvati sve raznolikosti u okviru izražavanja i zadovoljavanja seksualnih potreba i alternativnih stilova života uz poticanje na „kreativnu seksualnu aktivnost“.

Spolno područje biva tretirano kao neiscrpní izvor doživljaja koji se moraju na sve moguće načine maksimalizirati. Podređivanje života postizanju sreće povezuje se s prihvaćanjem utilitarnih i materijalnih vrednota. Drugi čovjek biva ocjenjivan u kategorijama „roba za prodaju“ ili „na zakup“, „predmet požude“, „predmet užitka“. Područje spolnosti postaje terenom potrošnje i trgovine, poljem na kojem vladaju zakoni potražnje i ponude te konkurencije. Zato se u programima spolnog odgoja podučavaju seksualne tehnike gdje međuspolni odnosi bivaju uglavnom shvaćeni u kategorijama smanjivanja napetosti i „igre udvoje“ te razdvajanja seksualnih aktivnosti od braka i prokreacije (stjecanje vještina zaštite od trudnoće i spolno prenosivih bolesti).

Potrošački pristup vodi k prihvaćanju kriterija „kvalitete života“ kao kriterija dobra i zla te istovremeno prihvaćanje tako određene kvalitete života kao bolje i uzvišenije u odnosu na život kao takav („više znači bolje“, „drugačije znači bolje“, „raznoliko znači bolje“, npr. biseksualnost kao iskustvo koje obogaćuje više nego heteroseksualnost).

Vizija čovjeka bez Boga lišava ga izvora osobnog dostojanstva, zato postmoderna ideologija govori o pravima koja pripadaju čovjeku, ali ne govori o tome odakle ta ista prava proizlaze. Čovjek biva obdaren pravima bez obaveza, te budući da ona nemaju

transcendentalni izvor, moraju, dakle, biti osigurana izglasanim zakonima. Na takav se način u spolnom odgoju utiskuje uvjerenje o pravu na abortus, sterilizaciju, razvod, bračnu nevjeru, posjedovanje djeteta, umjetnu oplodnju, prostituciju, eutanaziju i kontrolu rađanja.

Kritizirajući tradicionalne vrijednosti, zagovornici spolnog odgoja kritiziraju obitelj i Katoličku Crkvu. Pokušava se izgurati religijski i obiteljski odgoj na margine te se podriva njihov autoritet, istovremeno se nagrađuje dio tzv. naprednih odraslih i naprednih katolika koji zauzimaju stav opozicije prema katoličkom moralnom nauku te se ismijava one koji su vjerni. Ukoliko bi ipak Crkva ili obitelj htjele zaštititi djecu od izopačenosti, bivaju osuđene da su preosjetljive, histerične, zastarjele i nazadnjačke.

Opasnost od prenapučenosti

Drugi je cilj institucionalizirane forme spolnog odgoja depopulacija svijeta. Skriveni je razlog depopulacijske politike želja da razvijeni Sjever sebi osigura političku i gospodarsku nadmoć nad Jugom.

Dinamični porast stanovništva u manje razvijenim državama zapažen je kao čimbenik koji ugrožava resurse prirodnih bogatstava neophodnih za gospodarstva visoko razvijenih država te kao ugrožavanje održivosti visokog standarda života.

Osim toga, dinamično rastući mlađi naraštaj u tim državama mogao bi zahtijevati veću pravednost u podjeli tih dobara, blokirati vlastitu jeftinu radnu snagu i pobuniti se protiv otimačkog gospodarenja koje uništava njihove prirodne resurse. Zbog straha od biološke vitalnosti Juga i gubitka dominacije nad svijetom, države Sjevera (koje same izumiru jer ne žele rađati djecu) promiču mit o globalnoj opasnosti od prenapučenosti svijeta.

Tako je spolni odgoj postao element demografske politike. Kako bi se uvjerilo ljude da izbjegavaju posjedovati djecu, mora se utjecati na njihove kontracepcijske stavove vrlo rano, kada vrijednosti i norme o spolnom životu još nisu oblikovane.

Ekonomski profit

Ciljevi spolnog odgoja skriveni su iza gesla koja izražavaju brigu oko dobra mladeži. Međutim, posljedice takvog odgoja izazivaju suprotni učinak. Adolescent razbuđen spolnim odgojem, potican na ranu aktivnost i inicijaciju na tom području, te uvjeren u valjanost tzv. sigurnog seksa, brzo postaje korisnikom ginekoloških ambulanti te potrošačem kontracepcijskih sredstava kroz mnoga nadolazeća desetljeća. Ponekad će upotrijebiti abortus te će se kasnije radi komocije uteći sterilizaciji. Kada mu dosadašnja

seksualna iskustva postanu dosadna, potražiti će pornografske časopise, nazvat će seks telefon, otići će u sex shop ili javnu kuću, potražiti će erotsku masažu, ulogirat će se u internetsku mrežu virtualne pornografije. Zdravstvene poteškoće povezane sa spolno-mokraćnim putovima, nerijetke kod mijenjanja seksualnih partnera radi užitka, rješavat će posjetima liječničkim ambulantama, dok će psihičke seksualne smetnje podvrgnuti specijalističkoj terapiji. Ako naiđe na poteškoće glede ostvarenja svojih prokreativnih planova, iskoristit će neku umjetnu ili alternativnu oplodnju. Zahvaljujući prenatalnoj dijagnostici i selektivnom abortiranju osigurat će si rođenje djeteta odgovarajuće kvalitete.

Raznovrsni eufemizmi trebaju izbrisati granice između moralnog dobra i zla određenih radnji („prekid trudnoće“ umjesto „ubojstva djeteta“, „dostojanstvena smrt“ umjesto „eutanzije“, „svjesno ili odgovorno roditeljstvo“ umjesto „kontracepcija“).

Negativne posljedice spolnog odgoja

Jedan od argumenata za uvođenje spolnog odgoja u škole jest tumačenje da ćemo tako ograničiti broj frustrirane mladeži koja „bi htjela, ali ne zna kako“, „umanjit ćemo također broj neželjenih trudnoća“, „spriječit ćemo AIDS“. Međutim, statistike država, gdje je već uveden spolni odgoj, protivne su ovom propagandnom triku. Usprkos četrdeset godina dugoj tradiciji spolnog odgoja u školama te usprkos pristupačnosti kontracepcijskih sredstava (čak besplatno), broj trudnoća kod maloljetnih roditelja doseže npr. u SAD brojku veću od milijun godišnje. U europskim državama statistike s brojkama trudnoća su nešto optimističnije, no tu se ne bilježi količina upotrebe ranoabortivnih sredstava „pilula-dan poslije“ te zahvat „sama sebi“ (u Švedskoj većina maloljetničkih trudnoća završava abortusom, dok se polovica sveukupnog broja novorođene djece rađa izvan braka). Istraživanja učinkovitosti spolnog odgoja u zapadnoj Europi dokumentiraju da postoji pozitivna veza između količine novaca uloženog u programe spolnog odgoja i porasta seksualne aktivnosti maloljetnika. Izvještaj profesorice Jacqueline Kasun s Humboldt State University-ja (1986.) pokazuje da što su veća sredstva potrošena na za adolescentice besplatnu kontracepciju i abortus, to je u kraćem vremenu povećan broj maloljetničkih trudnoća. Uvođenje obaveze da se informiraju roditelji djevojčica mlađih od 16 godina o tome da njihove kćeri dobivaju recept za oralna kontracepcijska sredstva, kao i dobivanje dozvole roditelja za podvrgavanje maloljetnica abortusu vrlo je drastično umanjilo broj trudnoća u toj dobnoj skupini.

Izračunato je da svaki milijun dolara, koji je uložio Centar Međunarodne federacije planiranog roditeljstva, povećava broj tinejdžerskih trudnoća za 2.000, što se događa

u prosjeku dvije godine nakon financijske investicije. Broj promašaja u korištenju kontracepcije kod mladeži, neovisno o odgoju, nekoliko je puta veći nego kod odraslih, i tako npr. trećina tinejdžerki koje upotrebljavaju kondom zatrudni u prvoj godini korištenja te vrste kontracepcije.

Sličan problem, koji nadolazeće vlade ne uspijevaju riješiti, postoji u Velikoj Britaniji. Usprkos činjenici što su kroz posljednjih 15 godina na spolni odgoj potrošili 165 milijuna funti, broj maloljetničkih trudnoća kod njih je najveći u Europi. (Rogacin, Gajzdiński 2005).

Programirani spolni odgoj proveden u školama u sustavu masovnog naučavanja nosi sa sobom mnoge vrste posljedica poput: zdravstvenih, psiholoških, društvenih i pravnih.

Zdravstvene posljedice

Spolni odgoj prešućuje negative „nuspojave“ u oblicima tinejdžerske ljubavi koju promovira, a za koju žena mora ponekad plaćati kroz cijeli svoj život. Jer mlada, tek sazrijevajuća djevojka nije još imunološki pripremljena na spolne odnose. Nezrelost imunološkog sustava uzrokuje zaraze (gonokokom, klamidijom, HPV-om i herpesom), u početku neprimjetne, a čije će dalekosežne posljedice biti neplodnost, vanmaterična trudnoća, dugotrajni trbušni bolovi, infekcija ploda, karcinom vrata maternice i smrt žene (članak u *Medical Tribune* 1993). U SAD bilježi se godišnje 3 milijuna zaraženih maloljetnica.

Spolni odgoj laže mladeži razdvajajući seks od prokreacije.

Uvođenje ideje tzv. sigurnog seksa te ideje lišavanja „neželjene trudnoće“ putem abortusa potiče mladež da se u teškim situacijama utječe takvim rješenjima, što povećava broj maloljetničkih osoba zahvaćenih dramom abortusa, a čije su medicinske posljedice (svaki 7. abortus završava neplodnošću) značajno veće nego kod zrelih žena. Također psihološke posljedice abortusa kod maloljetnih djevojaka češće su i jačeg intenziteta te terapijski puno teže.

Psihološke posljedice

Spolni odgoj uveden u školama narušava prirodni period tzv. „seksualnog spavanja“ (od 10. do 12. godine života), otežavajući pravilan psihoseksualni i društveni razvoj. On u djetetu prijevremeno budi erotizam te međuspolne kontakte svodi na seksualne, otežavajući relacije među kolegama, otežava simpatiju, prijateljstvo, romantičnu ljubav – narušava oblikovanje sposobnosti ponašanja vezanih uz osjećaje zaljubljenosti, nostalgije i uzvišene osjećajnosti. To što djeci i mladeži odrasli javno prenose spolno

znanje, uvjerava ih da odrasli prihvaća njihovu seksualnu aktivnost te je kao takvu smatraju ispravnom u svakom periodu razvoja, stvarajući varljivo uvjerenje da takvo njihovo ponašanje nema nikakvih posljedica ako se osiguraju kontracepcijom. Takav stav odraslih potiče ranu seksualnu inicijaciju i eksperimentiranje u tom području sa svim psihološkim posljedicama poput npr. pomanjkanja sposobnosti odgađanja gratifikacije, samokontrole i preuzimanja odgovornosti za drugu osobu, uzrokuje odustajanje od heteroseksualnih ponašanja, te traženje sve više novih perverzних načina zadovoljavanja seksualnih potreba.

Prikazivanje seksa kao načina ispunjenja slobodnog vremena, kao načina igre (SR, Nauk o masturbaciji) otežava oblikovanje viših osjećaja u odnosu na suprotni spol. Takav prikaz seksualnog područja kao jedinog izvora satisfakcije bez obaveze laže mladom čovjeku, uzrokuje frustriranost čije su posljedice mnogobrojne, kod mladih su zapažena agresivna ponašanja usmjerena prema sebi i drugima, pojave teške depresije, gubitak osjećaja smisla života, stav nihilizma, maloljetničko roditeljstvo te abortusi (nekoliko stotina tisuća godišnje u SAD).

U društvima, u kojima je dozvoljeno ubijati najmanju djecu i (i prakticirati seks radi zabave), nanositi štetu ženi posredstvom uništavanja njezinog tijela i psihe kontracepcijom, vrlo je teško odgovoriti na pitanje: što je ljubav, dostojanstvo čovjeka, svetost života. Civilizacija smrti otežava pozitivni odgovor na pitanje: tko sam ja, koliko vrijedim, za koga valja živjeti? Ova su pitanja mladeži od najveće važnosti, što nije slučaj s pitanjima „kako je građena vagina ili mogu li poljupcem zatrudnjeti i sl.“ Odrastao čovjek, prikazujući u okviru školskog naučavanja svoju angažiranost u području seksualnosti „katapultira“ djecu u svijet problema odraslih koji su često na granici patologije. Djeca nisu u stanju sve to shvatiti, psihički asimilirati te ih rješavati sama za sebe.

Područje seksualnih doživljaja budi proturječne emocije: težnju s obzirom na očekivano osjetilno zadovoljstvo, te strah s obzirom na mogućnost oboljenja i trudnoću.

Takav snažan ambivalentan odnos prema tom vitalno važnom području života, poistovjećen s dva suprotna osjećaja „privlačnosti i odbojnosti“, kao i odnos prema drugom čovjeku kojeg se istovremeno želi i izbjegava zbog opasnosti kakvu stvara njegova spolnost i plodnost, grade klasičnu situaciju živčanog sloma.

Spolni je odgoj institucionaliziran način seksualnog zlostavljanja, jer niti roditelji niti dijete nemaju mogućnost spriječiti ili braniti se pred neželjenim informacijama ili poticajima koji im narušavaju osjećaje stida i privatnosti, te narušavaju sustav normi i vrednota oblikovanih u obitelji. Time što odrasli koriste svoju nadmoć i zarobljavaju učenike seksualnim poticajima, oni izobličavaju dječju psihu, pa se to može smatrati oblikom seksualnog iskorištavanja, slično fizičkom napadu. Ipak, emotivno i verbalno nasilje ima puno šire i dalekosežnije posljedice što nije slučaj s fizičkim nasiljem.

Društveni učinci

Gore prikazani učinci školskog spolnog odgoja, koji se odnose na fizičko i psihofizičko zdravlje, imaju svoje posljedice i na društvenom planu, što potvrđuju sociološka istraživanja te iskustvo država gdje se provodi spolni odgoj.

Statistički podaci ukazuju na postojanje veze između uvođenja spolnog odgoja i porasta patoloških oblika seksualnih ponašanja kod djece i mladeži, silovanja, žrtava seksualnog nasilja, nikotinizima, alkoholizma, narkomanije, ovisnosti o lijekovima, konflikata s odraslima, kriminala, bježanja od kuće, prekida školovanja, broja suicida, nužnosti liječenja zbog živčanog sloma, posebno zbog depresija i fobija, poremećaja ishrane (bulimija i anoreksija) te porasta broja maloljetnih roditelja.

Činjenica jest da se međugeneracijski konflikti povećavaju zbog suprotstavljanja moralnim savjetima odraslih ljudi, na što se mladež poziva u okviru spolnog odgoja,. Antagoniziranje djece i roditelja, dijeljenje djece od utjecaja roditelja, umanjivanje njihova autoriteta, javljaju se kao posebno demoralizirajuće posljedice spolnog odgoja. Učestalo brisanje razlika među spolovima u okviru spolnog odgoja, kao i dijeljenje seksualne aktivnosti od institucije braka, vode prema potpunoj promjeni životnih uloga koje proizlaze iz spola te ruše sve do sada postojeći model obitelji.

Pravne posljedice

Spolni odgoj ima također pravne posljedice jer krši pravo djeteta na neporemećen razvoj, krši temeljno pravo roditelja na odlučivanje kakvim odgojnim utjecajima podliježe njihovo dijete te također onemogućuje zaštitu pred djelovanjem koje narušava njihovu psihu („Mitovi spolnog odgoja“). Država koja uvodi spolni odgoj uzurpira sebi kompetencije roditelja i krade njihova roditeljska prava umjesto da pomaže roditelje u pripremi djece na odgovorno korištenje vlastite spolnosti i plodnosti (Rybińska, Gmiter 2011.).

Dorota Komar-Biela

Izvor: Dorota Komar-Biela, „Skutki edukacji seksualnej,“ *Wychowawca*, 5/2011. http://www.wychowawca.pl/miesiecznik_nowy/2011/05-2011/01.html

*Više informacija o Sporazumu u svrhu širenja spolnog odgoja djece i mladeži u poljskim školama na stranici: http://www.funpzs.org.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=31&Itemid=42

Literatura

- Donohue W., Why we have an increase in teenage pregnancy. Public School Sex Education: A Report, Tupelo: American Family Association, 1991, nr 2, s. 6.
- H. W. O wychowaniu seksualnym w Ameryce, „Tygodnik Powszechny”, 1993, nr 40: 2.
- Grzelak Sz., Profilaktyka ryzykownych zachowań seksualnych młodzieży. Aktualny stan badań na świecie i w Polsce, Rubikon, Kraków 2009.
- Kornas-Biela D., Edukacja seksualna w szkole wyzwaniem dla współczesnej rodziny, [w:] Rodzina w zmieniającym się społeczeństwie, pod red. P. Kryczki, Lublin: Wyd. KUL, 1997, s. 231–252.
- Kornas-Biela D., Aborcja i eutanazja - dramat współczesnej cywilizacji, [w:] Eutanazja a opieka paliatywna, pod red. A. Biela i in., Lublin: Wyd. KUL i AM w Lublinie, 1996, s. 163–172.
- Mity edukacji seksualnej, „Służba Życiu” nr 1/2002, s. 15–17, www.pro-life.pl.
- Mosbacher B., Teen pregnancy and school-based health clinics. Public school sex education: A Report, Tupelo: American Family Association, 1991: 6–9.
- SR, Nauka onanizmu (Hiszpania) za: <http://www.makbet.pl/artykul/2747/nauka-onanizmu>
- Rogacin W., Gajdziński R. A., Dzieci z dziećmi. Filmy porno w szkole czy promowanie dziewictwa?, „Newsweek”, 16.10.2005, s. 38–41.
- Rybińska A., Gmitter M., Lekcje o seksie albo więzienie, „Rzeczpospolita”, 10.03.2011, za: <http://www.rp.pl/artykul/28,624774.html>
- Willke J. C., Aborcja. Pytania i odpowiedzi, Gdańsk: Human Life International - Europa, 1990.
- Wczesny seks przyczyną niepłodności, art. w: „Medical Tribune”, 1993, 7/8: 1–2.